

RETTFERDIG, SOLIDARISK OG GRØNN BY

Programmet for bystyreperioden 2015 til 2019 viser det lokalsamfunnet Bergen SV vil arbeide for.

SV arbeider for et samfunn som fordeler ressursene rettferdig og på en miljøvennlig måte, for oss som lever her i dag og for kommende generasjoner. Den aller viktigste jobben er å sikre at menneskene i byen vår har et godt miljø å leve, arbeide og puste i. Det er avgjørende at alle har god tilgang på kommunale tjenester fra barnehage til sykehjem uten urimelige egenandeler. Bergen må også være en by som kan legge større byrder på de økonomisk velstående for at bergensere som trenger det skal få levelig økonomi og tiltak som gjør det mulig å leve gode liv. Vi vil skape en rettferdig by.

Klimaet endrer seg som følge av menneskelig aktivitet. Dersom farlig temperaturstigning skal avverges, er det helt nødvendig med en storstilt og politisk styrt omstilling fra fossilbasert til fornybar energi i hele verden. Som et rikt og oljeproduserende land, har Norge et stort ansvar for den faren som nå truer oss alle. Kommunene står for en stor del av norske utslipp, og klimaomstilling må fra nå av være et avgjørende hensyn i all politikk og planlegging. SV mener at Bergen Kommune må fastsette et overordnet klimabudsjett med bindende mål for kutt i klimautslipp i kommunen fra og med 2016. Det må utarbeides forpliktende klimabudsjett for alle kommunens planer.

I Bergen er miljøutfordringene spesielt store, og dårlig luftkvalitet er det største problemet. Enkelte dager er det så helseskadelig luft i byen at helsemyndighetene advarer mot å oppholde seg utendørs i sentrale områder. Det betyr at de som bor, arbeider eller går på skole i sentrale strøk, gjør det med egen helse som innsats. Miljøproblemene er skapt av oss selv og kan bare løses med en radikal endring i utviklingen av byen. En slik endring er kun mulig dersom den politiske viljen er til stede.

Offentlig kollektivtransport og grønn byutvikling er avgjørende for en sunn og miljøvennlig utbygging av Bergen. Befolkningen øker med stor hastighet. Klimautslippene i den rike verden må reduseres med mer enn 5 % pr år. Men befolkningsvekst, sterk økning i kollektivtrafikken, bygging av bybane, gang- og sykkelveier og trafikkisikring av veier vil uansett føre til klimautslipp. Da er det ikke tilstrekkelig at privatbilismen stabiliseres på dagens nivå. Privatbilbruken må faktisk reduseres kraftig, og dette må legges inn som en forutsetning i alle kommunale planer.

Bybanen er en stor suksess. SV har kjempet for bybanen i 40 år og vil fortsatt være en pådriver. Kjøprising i bomringen rundt Bergen må gjennomføres raskt. Dette forutsetter at det opprettes kollektivfelt på alle firefeltsveier mot sentrum og at kollektivtilbudet økes i hele byen.

Langs bybanen og i områder med effektiv kollektivtrafikk må fortetting i form av utbygging av bolig og næring gjennomføres. Nye skoler og barnehager må etableres der barna bor. I alle områder skal det være enkelt og trygt å ta seg fram både med sykkel og til fots. Samtidig må utbygging og veiprosjekter som fører til mer privatbilisme, stanses.

SV er et feministisk parti. Vi erkjenner at kvinner undertrykkes politisk, sosialt og økonomisk, og det vil vi gjøre noe med. Kampen for en rettferdig kommune, som er like trygg og tilpasset for kvinner og jenter som for menn og gutter, er en av Bergen SVs viktigste saker i perioden 2015-2019. Likestilling er ikke en selvfølge. SV vil slåss for å fjerne kjønnsforskjeller og forskjeller ut fra etnisk tilhørighet. Vi vil arbeide for at seksuell trakassering og forskjellsbehandling skal tas på alvor og stoppes.

En god barndom varer hele livet. Alle barn har rett til en trygg og meningsfull oppvekst. Styrking av barnevernet og bekjempelse av barnefattigdom står derfor høyt på prioriteringslisten.

I tre perioder har høyresiden i Bergen styrt byen. Nå er økonomien i ferd med å kollapse. Låneopptaket har vært enormt, med gjennomsnittlig en milliard for hvert år. Ved utgangen av 2014 var lånebyrden på gigantiske 20 milliarder. Byen vil ha store problemer med å betale tilbake gjeld parallelt med at det må gjøres store investeringer i offentlig infrastruktur. SV vil jobbe for at kommunen reverserer den storstilte privatiseringen, der private investorer henter ut store beløp i form av utbytte fra helse-, omsorgs- og barnehagesektoren. Disse pengene vil SV at kommunen skal bruke på økt tjenestetilbud for innbyggerne. SV vil ha en rettferdig eiendomsskatt med et bunnfradrag på 2 millioner kroner. Det vil si at vanlige boliger til eget bruk i stor grad skjermes for eiendomsskatt. De økte inntektene må gå til vedlikehold av skoler, idrettsanlegg og sykehjem.

Slik vil SV gi alle som bor i Bergen mulighet for å leve et godt og verdig liv.

Stem SV!

1. Trygg oppvekst og gode læringsmiljø

Læring gjennom hele livet er et viktig mål. Gjennom gode og trygge barnehage tilbud, en god skole, et barnevern som tar vare på barn i vanskelige situasjoner og fagutdanning og høyere utdanning som sikrer kompetente mennesker til arbeidslivet, skaper vi et samfunn preget av kunnskap.

Barn og unge er 20 % av befolkningen, men 100 % av fremtiden. Derfor vil SV fortsette satsingen på barnehagene. Barnehagen er en viktig arena for sosialisering, språkutvikling, lek og læring. SV mener retten til barnehageplass skal være reell og at alle barn skal sikres plass innenfor sitt nærområde, lik grunnskolens opptaksområde. Det må være minst to opptak i året.

SV vil forebygge og bekjempe barnefattigdom. Fattige foreldre har fattige barn som har behov for ulike økonomiske hjelpetiltak. Fattigdom får konsekvenser på alle områder av et barns liv og kan føre til isolasjon og utstøting. SV vil at fritidsarenaer skal være trygge og inkluderende for alle, uavhengig av foreldreøkonomien.

Barnehage

Den storstilte barnehageutbyggingen de siste årene har sikret alle barn barnehageplass. Fremover er det viktig å fortsette styrkingen av barnehagenes pedagogiske innhold. SV ønsker en styrking av det pedagogiske personellet, barnehagelærere og barne- og ungdomsarbeidere samt kjøkken- og kontorstillinger som avlastet pedagogene, slik at de får brukt mest mulig tid sammen med barna. Barnehagen skal være en viktig arena for utjevning av kunnskapsforskjeller, sikre integrering samt språklig og kulturelt mangfold. Barnehagen er et sted for lek, utvikling og forberedelse til skolegangen. Alle barn har rett til å bruke og utvikle språket sitt.

Barnehagene og deres ansatte gjør en spesielt viktig jobb med barns språkutvikling. Nå trenger vi barnehager med gode pedagogiske tilbud, godt samarbeid med skolene og en tydelig plass i Bergens mange nærmiljøer. Nærbarnehager med samme opptakskrets som nærskolene legger til rette for bedre og mer helhetlig samarbeid mellom barnehagene og skolen. Bergen trenger flere kommunale barnehager og færre profitt-barnehager. SV sitt mål er at alle barnehager skal drives av kommunen og at skattepenger i form av statstilskudd og egenandeler skal brukes på barnehagedrift og ikke gå til profitt.

SV vil:

- at alle barn skal ha rett til barnehageplass i sitt eget nærmiljø og nær sin kommende skole
- at retten til barnehageplass automatisk kommer når retten til lønnet permisjon utløper. Dette krever minst to barnehageopptak i året.
- øke den kommunale andelen barnehager og bygge 1500 nye barnehageplasser innen utgangen av 2019. Vi vil ikke gi tilskudd til nye, private barnehager
- at det skal være gratis kjernetid i områder med høy andel minoritetsspråklige foreldre
- øke antall voksne per barn i alle barnehager, og jobbe for at 50 % av de ansatte er utdannede pedagoger. Minstenorm skal være én pedagog og to barne- og ungdomsarbeidere/assistenter for hvert niende barn under 3 år, og det samme for hvert 18. barn over 3 år.
- øke lønnen til barnehagelærerne for å sikre rekruttering.
- øke rammene for bruk av tospråklige barne- og ungdomsarbeidere/assistenter.
- styrke de ansattes kompetanse gjennom etter- og videreutdanning.
- styrke tilbudet til barn med spesielle behov.
- ha minst én åpen barnehage i hver bydel som er et gratis tilbud for barn i følge med voksen.
- videreføre språkløftet, som innebærer systematisk språkstimulering i barnehagen.

- styrke den kulturelle bæremeisen.

Skole

SVs mål for skolen er en kunnskapspolitikk som sikrer alle elever like rettigheter og uendelige muligheter. Det er viktig at alle unger opplever mestring. Vi trenger en skole med nok ressurser, lærere og kunnskap, fremfor konkurranse og kutt.

Skolen er den viktigste fellesarenaen i mange nærmiljøer. Veldrevne, trygge, åpne, inkluderende skoler står derfor sentralt i arbeidet med å skape gode nærmiljøer i Bergen. Realiteten er at mange skolebygg er preget av forfall og dårlig inneklime.

Gjennom økt lærertetthet, spesialundervisning, frukt og grønt, et varmt måltid og styrkede vaktmestertjenester, sikrer vi en god skoledag og gode skolebygg. SV vil arbeide for en heldagsskole der leksehjelp, varm mat og fysisk fostring blir en del av skolehverdagen. Vi vil ha en skole som er basert på å gi tillit til lærerne. Vi skal ha en tillitsreform der målet er at mindre tid skal gå til testing, rapportering og byråkrati og mer til skolens kjerneoppgaver.

Tall viser at av de litt større byene, er det Bergen som bruker desidert minst per innbygger på kulturskolen. SV vil øke ressursene til Bergen kulturskole, det er viktig at enda flere elever får en reell mulighet til å utvikle sine praktisk-estetiske ferdigheter.

Svømmeopplæring er en oppgave som hører inn under skolen. SV vil sørge for at svømmebasseng og idrettsanlegg ved skolene er åpne og tilgjengelige for innbyggerne.

Framtiden vil være høyteknologisk. Derfor er det viktig at barn og unge utvikler god kompetanse på teknologi. En god måte å sikre dette på er ved å promotere bruk av fri programvare som oppfordrer til nysgjerrighet. Bruk av fri programvare gjør at elevene kan undersøke hvordan teknologien fungerer, og eksperimentere ved å endre den. Det legger også til rette for en samarbeids- og delingskultur ved at elevene kan dele sine endringer med omverdenen.

SV vil ha en skole med nulltoleranse for mobbing, seksuell trakassering, diskriminering, rasisme, trusler og vold. En styrket helsesøstertjeneste samt miljøterapeuter/miljøarbeidere med kompetanse på dette området er et viktig bidrag i grunnskolen.

SV vil:

- at nærskolen skal være grunnprinsippet.
- at alle skoler skal ha godkjent inneklime.
- gjennomføre en tillitsreform i Bergensskolen i nært samarbeid med ansattes fagforeninger.
- ha flere lærere inn i skolen. Vi vil ha klasser med maks 15 elever de første fire skoleårene, og maks 20 elever på klassetrinnene over.
- at det skal ansettes miljøarbeidere ved alle skoler.
- at mobbing og seksuell trakassering skal tas alvorlig og stoppes i Bergensskolen.
- ha kurs i selvforsvar for jenter i 10. klasse.
- utvikle undervisningsopplegg for ungdom på feltet kjønnsroller, grensesetting og seksuell trakassering.
- at Bergen skal søke fritak fra nasjonale prøver og bruke kartleggingsprøver som alternativ.
- utvide dagens leksehjelpordning og innføre leksefri fra første til fjerde trinn i løpet av perioden.
- at minoritetsspråklige barn skal få mer morsmålsundervisning og styrket tospråklig undervisning.

- at skolehelsetjenesten i skolene styrkes med flere helsesøstre og miljøterapeuter. Det må lages retningslinjer for tverrfaglig samarbeid som sikrer at helsetjenesten integreres effektivt i skolenes løpende arbeid.
- arbeide for at lærerne i grunnskolen får mer videreutdanning og kompetanseheving.
- at kommunens pedagogisk-psykologiske tjeneste (PPT) blir styrket.
- ha større muligheter for individuelle tilpasninger og alternativ undervisning med kombinasjon av praktiske og teoretiske fag.
- at alle skoler skal ha en god standard med et godt innemiljø, et godt løpende vedlikehold og vaktmester ved hver skole.
- gjeninnføre skolefruktordningen og gi tilbud om et varmt måltid, god og næringsrik mat i løpet av skoledagen.
- understreke at svømmeopplæring er skolens ansvar, og at nye skoler skal planlegges med svømmebasseng.
- at svømmebassenget ved Ytre Arna skole skal fortsette å være åpent i skoletid og på kveldstid.
- arbeide for en sterk offentlig skole, og ytterligere begrense muligheten for oppretting av privatskoler.
- at alle barn og unge skal være sikret trygge og gode veier til skole, friområder, idrettsanlegg og kollektivtrafikk.
- ha kantiner med mulighet for varm mat i alle nye skolebygg.
- at Bergen kommune skal kreve at skolene dokumenterer gode og likeverdige alternative opplegg for at de skal få arrangere eller delta på skolegudstjenester.
- at skoler i Bergen skal gå over til og benytte fri programvare.

Skolefritidsordning (SFO) og fritid

Aktiviteter som er naturlig for barn og ungdom å delta i, koster penger i form av kontingenter og utstyr. Fattigdom blant barn i Bergen kan bekjempes på flere områder. SFO er en naturlig arena for å tilby ulike tilbud av fysisk aktivitet og ulike tilbud innenfor kulturskolen. Ideen bak leksehjelp er at de som har behov for hjelp til leksene, skal tilbys det som en parallell del av SFO. SV ønsker at det er pedagogisk personell som skal være leksehjelpere. Leksehjelp skal være et tilbud for de som trenger ekstra oppfølging, og bør tilbys i første omgang til barn i 1. - 4. klassetrinn, for å styrke tidlig innsats i skolen og utjevne eventuelle kunnskapsforskjeller. Åpne skolebygg med tilgang til gymsaler og svømmebasseng for gratis idrettsaktivitet for barn og unge også på kveldstid, er viktig for å stimulere fysisk aktivitet og gi alle barnefamilier lik mulighet til å delta. SV ønsker en bemanningsnorm med minst 1 pedagog/barne- og ungdomsarbeider pr. 10 elev.

SV vil:

- ha en bemanningsnorm med minst 1 pedagog/barne- og ungdomsarbeider pr. 10 elever.
- sikre at flere tospråklige barn deltar i SFO.
- ha standardkrav til innhold og kvalitet.
- styrke samarbeidet mellom SFO og kulturskolen.
- redusere egenandeler til kulturskole og idrettsaktiviteter.
- at alle aktiviteter i skolens regi skal være gratis.
- at fritidsarenaer skal være trygge og inkluderende for alle, uavhengig av foreldreøkonomien.
- opprette gratis feriekubb om sommeren for barn i grunnskolealder.
- arbeide for redusert foreldrebetaling i SFO.
- at barn med store funksjonshemninger får et utvidet SFO-tilbud utover de fire første årene.
- sikre en innholdsrik SFO med organiserte aktiviteter som idrett og kultur.

Barnevern

En god barndom varer hele livet – og i generasjoner. SV vil jobbe for at alle barn vokser opp under gode oppvekstvilkår. Bekjempelse av barnefattigdom står derfor høyt på prioriteringslisten.

Barnevernsinstitusjoner skal utvikles i tråd med nasjonale målsettinger. Et godt samarbeid med andre faggrupper, instanser og organisasjoner er avgjørende for at barnevernet skal lykkes i sitt arbeid. Det er forebyggende barnevern å styrke helsestasjonene med andre fagfolk, som for eksempel barnevernspedagoger. Barnehagen har også en viktig forebyggende funksjon, og samarbeidet med barnevernet bør styrkes.

SV vil styrke det forebyggende arbeidet i barnevernet gjennom pedagogisk-psykologisk tjeneste, helsesøstrene og skolehelsetjenesten. SV vil styrke samarbeidet med hjemmet. Det utvidede barnevern må oppleves som en ressurs for foreldre i alle livssituasjoner.

Vold og seksuelle overgrep mot barn er et alvorlig samfunnsproblem. Det er viktig å sikre at barn som utsettes for dette, får nødvendig hjelp og oppfølging. SV vil intensivere innsatsen når det gjelder å avdekke slike overgrep og styrke det forebyggende arbeidet.

SV vil:

- styrke samarbeidet mellom det kommunale barnevernet, NAV, stat og frivillige organisasjoner slik at barn får rett tilbud til riktig tid.
- at terskelen for å sende bekymringsmeldinger til barnevernet skal senkes.
- styrke samarbeidet mellom barnevern og hjem.
- avvikle anbudsutsettelse av barnevernstjenester.
- styrke barneverntjenestens kompetanse innenfor rus, psykiatri og traumeforståelse.
- legge til rette for bedre oppfølging av barn i fosterhjem.
- styrke barneverntjenestens kompetanse i flerkulturell forståelse.
- innføre dialogprosjekt mellom innvandrergupper og barnevernet.
- styrke det forebyggende arbeidet mot vold mot barn, ved bl.a. foreldreveiledningskurs.
- at alle ansatte i barnehager og skoler skal få økt kunnskap om vold og overgrep mot barn.
- arbeide for at Barnehusene får flere statlige ressurser, som bidrar til at ventetiden for barneavhør går ned og blir på maksimalt 14 dager.
- at alle skoler skal ha en helsesøsterdekning som følger Helsedirektoratets normtall og sørger for rask tilgang på psykologbistand.
- innføre aktivitetskort som gir mulighet for å delta på kino, svømming og andre aktiviteter.

Universitets- og studentbyen

Forskning og utdanning av høy kvalitet kan bidra til bærekraftig utvikling, verdiskaping og velferd.

Høyere utdanning er først og fremst et nasjonalt ansvar, men Bergen SV vil at også kommunen skal satse på studentene og bidra til at Bergen blir landets beste studentby. Et tilstrekkelig antall studentboliger, god tilgang til kollektivtransport og et rikt og variert kulturtilbud er nødvendig for å gi like og gode muligheter til alle studenter.

SV vil:

- bygge minst 1000 nye ikke-kommersielle studentboliger innen 2020
- se utbygging av studentboliger i et byutviklingsperspektiv. Bygarasjen, Mindemyren og Arna er områder som er godt egnet for studentboliger.
- låne bort egnede tomter til samskipnadens flyttbare modul-studentboliger.
- forskottere statlige tilskudd til studentboliger.

- styrke kollektiv- og sykkeltilbudet ved de største utdanningsinstitusjonene, og ved de største studentbyene.
- videreføre ordningen med nattavganger på hverdager i fadderuken.
- bedre samordningen mellom SiBs velferdstjenester og kommunens tjenester.
- tilby flere studierelevante sommerjobber og praksisplasser i kommunen gjennom å styrke samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og kommunens etater og virksomheter.
- innføre kulturkort for studenter. Studentbevis = Kulturkort
- aktivt støtte studentenes kulturliv.
- samle Høgskolen i Bergen (HiB) i et campus på Kronstad.

2. Helse og verdighet for alle

Helsetjenester til alle

Gode og lett tilgjengelige helsetjenester er en grunnstein for vår trygghet. I Bergen trengs det særlig å styrke helsetjenesten innenfor psykisk helsevern og forebygging. Vi må særlig styrke helsetjenestene i områder som vi vet har større levekårsproblemer. Tilgjengelighet for både grunnleggende behandling og forebygging er kommunens ansvar og må styrkes fra barnehagealder til byens eldste. Alle mennesker har rett til et liv uten vold. Kvinner er mer utsatt for partnervold og voldtekt enn menn, og de aller fleste voldtekter begås av menn. Vold mot kvinner er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem.

SV vil:

- øke bemanningen på helsestasjonene i bydelene.
- øke bemanningen i hele skolehelsetjenesten, særlig med personale med kompetanse på psykisk helse.
- øke kunnskap om psykisk helse og psykiske helseplager og lidelser blant lærere og skoleelever.
- styrke den lokale jordmortjenesten.
- utvikle bedre voldtektsmottak i Bergen.
- at Krisesenteret gjøres kjent, og at kommunen skal ha et reelt langvarig botilbud for voldsutsatte.
- øke kunnskapen om LHBT (lesbiske, homofile, bifile og transpersoner) blant fastleger i Bergen.
- sikre god tilgang på lindrende (palliativ) behandling i sluttfasen av livet. Døende skal kunne dø hjemme med kvalifisert hjelp og smertelindring.
- styrke tilbudet på eldreinstitusjoner og i hjemmetjenesten når det gjelder kompetanse på psykisk helse.
- sørge for at kommunen har et reelt tilbud (familievikarordning) for avlastning til småbarnsfamilier som opplever kortvarige kriser.
- arbeide for at tannhelse må gå innunder helsetjenesten.
- utvikle prosjekt som styrker forebyggende psykisk helsevern for å sikre en nullvisjon for selvmord.
- samarbeide med Askøy kommune for å selvmordssikre broen mellom Askøy og Bergen.
- bedre legevakttilbudet.

Eldreomsorg

Ingen befolkningsgruppe i Bergen er så variert som pensjonistene/de eldre. Stadig flere lever svært aktive liv og er viktige bidragsyttere i både familie og samfunn. SV vil gjøre det mulig for denne store gruppen å utfolde seg mer og bidra mer. Med en stadig lengre alderdom er tallet på eldre som lever lenge med alvorlige helseproblemer, økende. Mange får år med usikkerhet og svakheter i omsorgstilbudet. Allfor mange pårørende får tunge omsorgsoppgaver, for mye dårlig samvittighet og uro for om våre nærmeste har det så trygt og godt som de burde. Terskelen for å få sykehjemsplass er for høy. For dem som har plass, er det viktig at de får et tilbud som gir god livskvalitet med aktiviteter,

fysioterapi og ergoterapi. Vi trenger et tilbud som kan være som de tidligere aldershjemmene, et tilbud for de som ikke vil og kan bo hjemme og som ikke trenger omfattende institusjonsomsorg i sykehjem.

Vi trenger valgfrihet og trygghet og tilstrekkelig hjelp til de mange som vil fortsette å bo hjemme. De som har behov for både hjemmehjelp og hjemmesykepleie, får sine behov millimetermålt av det kommunale forvaltningssystemet. Det bestemmes nøyaktig hvor mye og hvilke oppgaver folk skal få hjelp med. De ansatte har pålegg om å gjøre helt bestemte oppgaver i helt bestemte tidsintervaller. Alle eldre som trenger hjemmetjenester, må få rett til selv å velge hva slags hjelp de skal få utført hjemme. Hvis en eldre mann vil bruke en hjemmehjelpstime i uken til å lære seg å strikke, eller hvis en eldre kvinne vil bruke en hjemmehjelpstime til å snakke om Branns sjanser for opprykk i stedet for å vaske alle gulvene en uke, må det være deres valg.

SV vil:

- gi bedre og mer varierte tilbud og muligheter til Bergens eldre.
- at alle som har behov for det, får sykehjems plass, aldershjems plass eller omsorgsbolig innen en måned etter at behovet er fastslått av lege. Inntil målet er nådd skal bystyret ha månedlige rapporter om ventelistene.
- øke grunnbemanningen på sykehjemmene.
- ansette flere aktivitører.
- øke fysioterapi- og ergoterapitjenesten.
- øke sykehjemslegeressursene til i gjennomsnitt en time i uken for hver sykehjemsbeboer.
- bygge minst 400 nye sykehjems plasser i tillegg til allerede vedtatt utbygging for å nå nasjonalt mål om 25 % dekning for innbyggere over 80 år.
- at alle sykehjem skal ha kjøkken.
- utvikle et aldershjemtilbud i alle bydeler.
- gi eldre frihet til selv å disponere hjelpen de vil ha i hjemmet.
- at alle med hjelpebehov må ha faste kommunale hjemmehjelpere og hjemmesykepleiere.
- at egenandeler på hjemmetjenester reduseres.
- at pårørende og de eldre som har mulighet til det, får direkte innflytelse på alle institusjoner.
- gi eldre i og utenfor institusjon et profesjonelt kulturtilbud – den bergenske spaserstokken.
- avslutte kontrakter med alle kommersielle omsorgsselskap.
- videreutvikle samarbeid med ideelle organisasjoner og tiltak der eldre hjelper eldre.

Sosialpolitikk

Byrådet og bystyreflertallet har gjort fattige i Bergen fattigere. Bergen skal være en by der mennesker som kommer i krise og store vanskeligheter, skal få hjelp til å komme ut av det. Ingen kriser blir mindre av at den enkeltes økonomiske problemer blir verre.

SIFO (Statens institutt for forbruksforskning) lager husholdningsbudsjetter for et rimelig forbruk inkludert sosiale aktiviteter og ferie. Dette bør være minstenormen for sosialhjelp i Bergen. En reelt gratis skole, skolemåltid og skolefrukt er også gode grep mot fattigdom.

Voksne som er arbeidsledige, lever på sosialhjelp eller faller utenfor arbeidslivet pga. funksjonshemming, psykisk sykdom, rusbruk eller manglende utdanning, trenger tilbud om arbeidstrening, ny kompetanse og tilrettelagte arbeidsplasser.

Bergen mangler alternative boformer for eldre mennesker. En god bolig er viktig for å leve et verdig liv. Både familieboliger, studentboliger og boliger med bo-trening er mangelvare i Bergen.

SV vil:

- ha flere barnehagelærere, barne- og ungdomsarbeidere og assistenter i barnehagene for å sikre at alle barn blir fulgt opp og får tidlig hjelp.
- øke antall lærere i skoler med store klasser for å kunne oppdage og sette inn tiltak tidlig for barn som trenger ekstra støtte.
- at helsesøstre i ungdomsskolene skal ha større stillinger for å være tilgjengelige for elever som strever med motivasjon eller psykiske vansker.
- forebygge rusbruk i ungdomsskolen i samarbeid med spesialisthelsetjenesten og gjeninnføre tilskudd til skolene slik at lærere kan delta i Kjentmannsordningen.
- gi barn aktivitetskort som gir gratis adgang til mange fritidstilbud.
- redusere prisen på tilbud i kulturskolen slik at alle kan ha mulighet til å delta.
- ha flere tilbud om arbeidstrening og flere tilrettelagte arbeidsplasser for mennesker i rehabilitering.
- gi rusavhengige reelle muligheter med tett oppfølging med aktivitetstilbud, botrening og arbeidstrening under rehabilitering.
- at hjelp til rusavvenning tilbys raskt når rusavhengige er motivert for behandling.
- redusere egenandeler for hjemmehjelp og hjemmesykepleie.
- øke sosialhjelpssatsene til SIFO-nivå.
- ha flere friplasser i barnehager, skolefritidsordning og kultur- og idrettsaktiviteter.
- opprette flere alternative botilbud for eldre, som eldretun og forsterkede omsorgsboliger.
- at all eldreomsorg skal drives av kommunen eller ideelle organisasjoner. Ingen skal ta ut profitt fra omsorgstjenester.
- øke antall kommunale boliger i alle bydeler, særlig i områder med få slike boliger i dag.
- lage en 10-årsplan for flere kommunale boliger. Kommunen skal bruke sin forkjøpsrett til 10 % av leilighetene i nye boligprosjekt. I løpet av perioden skal 75 nye boliger pr. år være tilgjengelige.
- at det bygges minst 80 boliger for psykisk utviklingshemmede og at de skal få velge hvor de vil bo og med hvem.
- ha et avlastningstilbud som møter behovet.
- øke den økonomiske sosialhjelpen, særlig for barnefamilier.
- jobbe for en bedre og mer helhetlig fordeling av kommunale boliger.
- at maksimalt 20 % av stønaden skal gå til bosted.
- sørge for at langtidsmottakere av sosialhjelp får mulighet til å delta i kvalifiseringsprogrammet.
- sikre individuell vurdering og hjelp til de som trenger sosialhjelp. Obligatorisk aktivitetsplikt er ikke løsningen.

Ruspolitikk

SV i Bergen har som mål å redusere rusmisbruket i byen, og å gi alle som trenger det tilbud om behandling og støtte til å kunne leve gode liv med trygg bolig og inntekt. Det viktigste arbeidet vi kan gjøre, er forebyggende. Vi vil støtte flere rusfrie arenaer for både ungdom og voksne. Vi mener derfor det er riktig å føre en mer konsekvent og strammere skjenkepolitikk.

SV vil:

- etablere fritidsklubber i alle bydeler/nærområder og sette av midler til ulike forebyggende tiltak mot rus og kriminalitet blant ungdom i de ulike bydelene.
- sette i gang midlertidige helse- og trivselstiltak på og i nærheten av dagens russcener for å redusere faren for voldsbruk og negativ smitteeffekt for nærmiljøene.
- sette utekontakten i stand til å drive oppsøkende, forebyggende og kartleggende arbeid i alle bydelene. Utekontaktens budsjett må økes betydelig.

- at idrettsarrangement o.l., der barn og unge deltar, skal være rusfrie.
- gjeninnføre kjentmannsprogrammet for rusforebygging på alle ungdomsskoler.

Alle som lever med rusavhengighet, skal ha rett til avrusning, behandling og oppfølging. SVs hovedgrep er å sørge for at de rusavhengige ikke lenger blir en kasteball i møte med det offentlige hjelpeapparatet. Dette krever en langt tettere, planmessig og målrettet samhandling mellom Bergen kommune, spesialisthelsetjenesten og politiet. Det krever en økt LAR-kapasitet og en sterk økning i innsats og tempo i anskaffelsen av differensierte bo- og omsorgstiltak for mennesker som er rusavhengige.

Etter stengingen av Nygårdsparken har markedet for salg av narkotiske stoff blitt mer fragmentert og har delvis flyttet seg til stopp langs bybanen. Vågsbunnen har fått tydeligere preg av å være en åpen russcene. Syke rusavhengige er på rastløs jaging og blir bortvist og bøtelagt av politiet for «overtredelser» av bortvisningsvedtakene. Dette er sosial renovasjon, marginalisering og stigmatisering av rusavhengige som SV vil arbeide mot av alle krefter. Byen og byrommene skal være for alle. Vi må tåle å se nød og smerte – men vi må arbeide for at alle mennesker i Bergen skal kunne leve sine liv under humane forhold hver eneste dag.

Stengingen av Nygårdsparken skjedde uten at det var opprettet MO-sentre i alle bydeler. Dette var et feilgrep. SV mener det må finnes MO-sentre med brukerrum/helserom i alle bydeler, også i sentrum. Disse må ha åpningstider etter brukernes behov, ikke i en knapp kontortid.

SV mener Bergen trenger en samordnet, langsiktig handlingsplan for at også de med tyngst rusavhengighet skal få oppfylt borgerrettigheter som hjem og en trygg tilværelse og slippe å være «aktører» på åpne russcener. Vi ser for oss at et slikt arbeid må skje sammen med statlige myndigheter, også når det gjelder finansiering.

SV vil:

- ansette en egen prosjektsjef for arbeidet mot rusavhengighet direkte under byrådsleders avdeling, samt styrke drifts- og investeringsbudsjettet på dette feltet.
- ha Strax-hus/MO-sentre med brukerrum/helserom i alle bydeler. Sentrum må prioriteres.
- at rusavhengige ikke må bli bøtelagt eller jages rundt i byens gater av politiet eller få bortvisningsvedtak.
- at trygge boliger med trygg oppfølging må sikres for den enkelte rusavhengige. Bruken av hospits må opphøre.
- motivere injiserende heroinavhengige til å gå over fra sprøyter til å røyke heroin.
- stille seg positiv til å prøve ut medisinsk utdeling av heroin til de aller mest utsatte injiserende heroinavhengige.

Skjenkepolitikk

Alkoholkonsumet i Norge har økt kraftig i de seinere årene, med de uheldige følgene dette får både for enkeltpersoner og miljøer. Bergen kommune bør føre en strammere og mer konsekvent skjenkepolitikk. Skjenkepolitikken skal også motvirke diskriminering, menneskehandling og sosial dumping. Byen skal også ved kvelds- og nattestid være et trygt og trivelig sted å ferdes for alle.

SV vil:

- ha alminnelig skjenketid til kl. 02.00.
- redusere nattklubbevilgningene.
- nekte skjenkebevilgning til strippeklubber og topløsservering.

- styrke skjenkekontrollens kapasitet slik at den kan avdekke både overskjenking og økonomisk kriminalitet.
- pålegge alle steder med skjenkebevilling å ha en godkjent plan mot diskriminering og trakassering.
- ha kraftige reaksjoner på brudd på skjenkereglene og butikksalg av alkohol til ungdom under 18 år.
- bidra til at det opprettes rusfrie, uformelle møtesteder for ungdom i sentrum.
- gi støtte til rusfrie arrangement.
- gå imot at det gis skjenkebevilling ved kinoen, idrettsarenaer og arrangementer der publikum for en stor del består av familier eller ungdom under 18 år.
- at kollektivtilbudet bedres kvelds- og nattetid.

3. Fremtidsrettet nærings- og arbeidsliv

Oppbygging av velferdsstaten har skjedd i et samarbeid mellom partene i arbeidslivet og det offentlige. Dette samarbeidet, lokalt og sentralt, har lagt grunnlaget for et suksessrikt norsk næringsliv og er etter SV sin mening en modell Bergen må bruke og videreutvikle.

Et slikt samarbeid sørger for at vi har arbeidskraft med kompetanse, at flere kan delta i yrkeslivet og at vi har et sikkerhetsnett som gjør at folk tør å satse. SV vil bidra til at flere tør å starte bedrifter gjennom de gode sosiale ordningene vi allerede har – og som vi vil forsterke.

Byens næringspolitikk må kobles med viktige politiske områder. De viktige maritime og marine næringene, kulturen, media, reiselivet og annen viktig næring i byen kan ikke ses isolert fra kommunale oppgaver. I dag er byens næringspolitikk overlatt til et eget selskap, Business Region Bergen. Denne viktige jobben må kommunen gjøre selv.

Sosial dumping og svart økonomi er med på å undergrave fellesskapsverdiene samfunnet er bygget på, og som en offentlig kunde med stor kjøpekraft, må Bergen kommune være med på å bekjempe denne utviklingen. Verken innbyggere eller bransjer tjener på at anbudsvinnere får blåse i kvalitet eller droppe rekruttering. Vi må slutte å handle med bedrifter som trekker ressurser ut av felleskapet, og bruke byens penger på fremtidens arbeidsplasser.

Bergen må ha en serveringsbransje med seriøse aktører. Samtidig som det er viktig at skjenkebestemmelser tar hensyn til de potensielle sosiale konsekvensene som et usunt alkoholforbruk kan medføre, er det viktig for næringen at de har gode og forutsigbare vilkår. Ingen i kommunen skal måtte jobbe på arbeidsplasser som tilbyr stripping eller toppløs servering.

Kommunen har betydelig eierskap i attføringsbedrifter og bedrifter for varig tilrettelagt arbeid (VTA). Bergen må bruke dette eierskapet aktivt for å utvikle bedriftene ut fra formålet om å skape flere attføringsplasser og plasser for dem som trenger varig tilrettelagt arbeid.

Det er viktig for SV å omstille næringslivet i regionen i mer miljøvennlige og bærekraftig retning. Vi må gå fra dagens samfunn til et lavutslippssamfunn og videre inn i nullutslippssamfunnet. SV vil gi økt offentlig støtte til industri som gir miljøvennlige tjenester og produkter.

Geotermisk energi, som er varmen fra jordens indre, har spesielle vilkår i Bergen, og forskningsmiljøet i byen er verdensledende på området. Denne kombinasjonen kan på sikt bidra til stor næringsutvikling og et rent Bergen. Derfor mener SV at det må legges til rette for utvikling på dette området med en helt annen tyngde enn i dag.

SV vil:

- støtte opp om forskningsmiljøene innenfor nye, fornybare energikilder.
- utvikle Business Region Bergen, og ta tilbake næringspolitikken til kommunen.
- gå imot forslag om utvidet adgang til søndagsåpne butikker.
- at alt arbeid som private bedrifter utfører for kommunen, skal utføres av med egne, faste ansatte.
- at lønn og annen godtgjørelse for samtlige arbeidstakere som gjør en jobb for kommunen, skal utbetales til konto i en norsk bank.
- at lønns- og arbeidsforhold hos bedrifter som utfører oppdrag for kommunen, er like bra som det som ellers er normalt for vedkommende bransje.
- at de private tilbyderne i tillegg skal være godkjente og aktive lærlingebedrifter med lærlinger i prosjektet.
- sette av ressurser i kommunen til å følge opp oppdragstakere i alle ledd i kontraktskjeden.
- opprette egen kommunerevisjon.
- tilrettelegge for at privat næringsliv tar inn flere lærlinger.
- at kommunen utarbeider en egen plan for hvordan atføringsbedrifter og bedrifter for varig tilrettelagt arbeid (VTA) kan utvikles og benyttes i større grad og hvordan antall arbeidsplasser kan økes.
- gjøre Bergen Tomteselskap om til en utviklingsavdeling i kommunen, med et spesielt ansvar for å legge til rette for grønn næringsutvikling og sosial og miljøvennlig boligbygging.
- at reiselivs- og servicenæringen skal sikres gode vilkår gjennom satsning på etablerte turistattraksjoner som Fløibanen, Fisketorget, de mange museene samt nye konsert- og festivalopplevelser.
- utvikle egne trainee- og arbeidstreningsprogram i samarbeid med arbeidsgiverorganisasjonen NHO og arbeidstakerorganisasjonen LO. Disse bør rettes spesielt mot innvandrere.
- at Bergen kommune skal iverksette arbeidsmarkedstiltak for kvinner med minoritetsbakgrunn.
- at Bergen kommune skal foretrekke å benytte fri programvare der det er mulig.

Inkluderende og likestilt arbeidsliv i kommunen

Bergen kommune er byens største arbeidsgiver – det forplikter. Det er fullt mulig å drive kommunen med gode lønns- og arbeidsvilkår til de ansatte, og der velferden skapes uten krav om profitt.

SV vil at Bergen kommune skal utføre flest mulig av kommunens tjenester i egen regi. Når kommunen utfører tjenestene selv, unngår vi at stadig mer ressurser går til anbudsarbeid og kontrolloppgaver.

Bergen kommune skal ha en arbeidsgiverpolitikk som ivaretar den enkelte arbeidstaker gjennom å tilby hele, faste stillinger og muligheter for å øke sin kompetanse. Dette vil hjelpe på rekruttering og økt kompetanse, særlig i helse og omsorgstjenestene. Bergen kommune ansetter mange kvinner.

Kommunen har derfor et særlig ansvar for å fremme likestilling, også på arbeidsplassen.

Bergen kommune skal satse på yrkesfagene gjennom lærlingeordningen. SV vil øke antall lærlinger opp til nivået anbefalt av Kommunenes sentralforbund (KS).

SV vil opprette kommunal vikarpool. Gjennom bruk av egne kommunalt ansatte fra vikarpool vil flere få rett til større stilling ut fra den arbeidstiden de har hatt. En egen vikarpool vil sikre tjenestekvalitet og kontinuitet gjennom stabil tilgang på kompetanse, bidra til økt antall ansatte i større stillingsbrøk og dermed redusere uønsket deltid.

Den beste velferden skapes av trygge og kompetente ansatte. Bergen kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver som sikrer gode velferdstjenester.

SV vil:

- ha likelønn og rett til faste heltidsstillinger. Det er avgjørende for kvinners mulighet til å være økonomisk uavhengige.

- at det opprettes egen kommunal vikarpool med kommunalt ansatte i hele faste stillinger.
- redusere bruken av midlertidige stillinger og vikarer til et minimum gjennom økt grunnbemanning i kommunale enheter.
- gi kommunalt ansatte lønn som følger den generelle lønnsutviklingen i Bergensområdet.
- samarbeide med fagbevegelsen om tiltak for å øke kompetansen og bidra til etterutdanning av kommunalt ansatte.
- arbeide for at det opprettes flere lærlingeplasser i Bergenkommune. Kommunen må gå foran ved å ta imot alle lærlinger for fagområder innen offentlig sektor.
- innføre forsøk med sekstimers arbeidsdag med full lønnskompensasjon.
- at kommunen i større grad bruker egne ansatte i stedet for eksterne konsulenter når kommunens tjenestetilbud skal evalueres og utvikles.
- arbeide for å sikre ansattes yringsfrihet og styrke varslernes stilling, blant annet gjennom et godt samarbeid mellom fagbevegelsen og kommunenes administrasjon og politikere.
- opprettholde ytelsespensjon for alle kommunalt ansatte.
- øke grunnbemanningen i barnehager, hjemmesykepleie og sykehjem.
- øke antall barnehagelærere for å nå normen om 50 prosent pedagoger i barnehagene.
- at det skal være flere lærere i alle klasser i skolen med over 28 elever.
- gi flere tilbud om arbeidstrening og opprette flere tilrettelagte arbeidsplasser for mennesker i rehabilitering eller med behov for særskilt tilrettelegging på arbeidsplassen.
- styrke likestillingen ved ansettelse ved å praktisere kjønnskvolter og alltid innkalle til intervju kvalifiserte søkere med annen etnisk bakgrunn enn norsk.
- legge bedre til rette for at seniorer i kommunen kan være i arbeid til pensjonsalder.
- samarbeide nært med fagbevegelsen for å avdekke brudd på norsk lov- og avtaleverk samt anbudsbeingelsene.
- inkludere opplæring i arbeidslivsrettigheter i introduksjonsprogrammene for flyktninger.
- at Bergen kommune i samråd med arbeidstakernes organisasjoner nedsetter en arbeidsgruppe som skal fremme tiltak for å forebygge og avdekke sosial dumping i kommunal regi.

4. Rettferdig boligpolitikk

Bolig er en av de viktigste suksessfaktorene for å kunne lykkes med andre av hverdagens utfordringer. Uten fast bolig er det umulig å delta på likeverdige vilkår i et demokratisk samfunn. Boligpolitikken er i tillegg en viktig del av fordelingspolitikken.

Unge mennesker og lavtlønte har de største problemene med å etablere seg med bolig. Boutgiftene er alt for høye i forhold til inntekten. Det er derfor et stort problem at det i Bergen ikke bygges rimelige boliger for eie- og leiemarkedet.

Mangelen på egnede kommunale utleieboliger gjør situasjonen svært vanskelig for personer som av ulike grunner må ha hjelp til å finne et godt sted å bo, eller som ikke blir akseptert i det private boligmarkedet. Rusavhengige som kommer i rehabilitering, faller raskt tilbake i gammelt mønster når hospits er eneste tilbud fra kommunen.

De kommunale boligene bør spres mer enn hva som er tilfellet i dag, og slik sørge for at Bergen blir en mer inkluderende og mangfoldig by. Kommunen må i mye større grad regulere for varierte boligtyper og må gjøre bruk av sin forkjøpsrett i nye boligprosjekter.

Bergen kommune må legge til rette for bygging av rimelige og ikke-kommersielle studentboliger, blant annet ved å gjøre tomter tilgjengelige, særlig langs kollektivtraseene. Det er på tide å innfri løftet fra 1994 om at det ikke skulle være boligkø for menneske med utviklingshemming.

Vi trenger en kommune som legger forholdene til rette for utbygging i en helt annen skala enn det som skjer i dag. Veksten må planlegges på en helt annen måte. Kommunen må ta hånd om planlegging og reguleringsarbeid og i langt mindre grad overlate dette til private. Transportbehovet må reduseres, og boligene må derfor bygges i nærhet til barnehager, skoler og arbeidsplasser. Utbyggere som planlegger i henhold til kommunens regulerte planer, må få en raskere behandling.

SV vil:

- at det kommunale Bergen Tomteselskap skal være et verktøy for boligbygging og langsiktig samfunnsbygging, som å legge til rette for bygging av rimelige utleieboliger. SV vil bruke tomtepolitikken til å gjøre boligene billigere.
- at det utarbeides en 10-års plan for flere kommunale boliger. I løpet av perioden skal 75 nye boliger pr. år være tilgjengelige.
- at Bergen kommune etablerer flere «leie til eie»-prosjekter for unge boligsøkere.
- at det skal tilrettelegges for familieboliger – også i sentrumsnære områder.
- at penger som er avsatt til vedlikehold av kommunale boliger ikke skal brukes til å dekke opp gjeld i bykassen.
- gi rusavhengige og andre med utfordringer i leiemarkedet spesiell støtte av sosialtjenesten i arbeidet med å finne en egnet bolig.
- at det skal sikres statlig støtte og tomter i Bergen til å bygge minst 1000 nye studentboliger.
- at alle eldre kommunale boliger skal bli renoveret, og kommunen skal bruke forkjøpsretten til å kjøpe relevante boliger.
- at ingen skal stå i kø for kommunal bolig i Bergen lengre enn en måned.
- styrke plan- og byggesaksavdelingen i kommunen og i langt større grad utarbeide offentlige reguleringsplaner.
- at Bergen kommune skal, sammen med nabokommunene, utarbeide en boligpolitisk plan som tar hensyn til kollektivtransport, barnehager, skoler og arbeidsplasser.
- at vi samtidig som vi bygger flere boliger, verner matjord. Dette er to hensyn som det er avgjørende å balansere på en god måte.
- at det skal etableres en "hurtigfil" i saksbehandlingen for utbyggere som planlegger i henhold til kommunens regulerte planer.
- at utviklingshemmede skal få velge hvor de vil bo og med hvem. Kommunen skal tilrettelegge for at det er tilstrekkelig boliger tilgjengelig.

5. Grønn by med frisk luft - Bergen luftforsvar

Grønn byutvikling

Et levende sentrum er avhengig av at det bor folk der, en variert befolkningssammensetning som sikrer stabilitet, gode nærmiljø og bomiljø. En variert befolkning krever en god blanding av boliger for unge, eldre og barnefamilier. Et levende sentrum må være lett tilgjengelig for alle i kommunen slik at man kan nyte godt av de mange tilbudene i form av kultur, uteliv og handel. Gode, reklamefrie og universelt tilgjengelige byrom uten støy og forurensning fra biltrafikk. SV vil etablere en kommunal bysykkelordning, byromsmøbler og toaletter fri for reklame. Et levende sentrum må først og fremst bli et sted hvor folk kan trives og hvor barn kan vokse opp i trygge omgivelser.

Lokal luftforurensning langt over lovlige grenseverdier, slik Bergen sentrum har, fordrer en langt mer miljøvennlig byutvikling som legger til rette for redusert transportbehov ved at skoler, barnehager og næringsbygg bygges der folk bor og som samtidig etablerer trygge gang- og sykkeltraseer, køfri framkommelighet for buss og gode kollektive løsninger. Vi må ha en byutvikling som bygger tett langs kollektivaksene, men som samtidig ivaretar behov for grønne areal og møteplasser for rekreasjon og sosial aktivitet, og som sikrer areal til viktige samfunnsformål som skole, barnehage, sykehjem og nærmiljøanlegg. Byen må fortettes ved at areal som allerede er bebygd, men dårlig utnyttet, bygges ut og utnyttes bedre, samtidig som det settes av plass til grøntarealer.

I Bergen er private utbyggere bortimot enerådende når det gjelder utarbeidelse av reguleringsplaner. Politiske overordnede planer og bestemmelser som skal ivareta de krav som gode bomiljø fordrer, blir stadig satt til side til fordel for større og tettere utbygging med minimale grønne areal og areal avsatt til samfunnsformål. Resultatet er at parker, grøntområder, dyrket mark, lekearealer og barnetråkk er nedprioritert og mange steder i ferd med å forsvinne. Kommunen må ta hovedansvaret for god areal- og samfunnsplanlegging, ikke overlate utviklingen til private aktører alene. Vegutbygging og etablering av parkeringsplasser legger beslag på store areal og fører til at områder blir utsatt for støy og forurensning fra biltrafikk og i verste fall blir ubeboelig for både mennesker og dyr. Barn og unge må i stadig større grad konkurrere med bilene om arealet. Dette fratrukker dem muligheten til å ferdes trygt på vei til skole og fritidsaktiviteter.

Bergen er en av verdens vakreste byer og har tilgang til både fjord og fjell. Slik fantastisk natur gir byens innbyggere viktige rekreasjonsmuligheter og naturopplevelser. Stadig oppleves det press fra utbyggere som vil ha boligbyggingen inn i disse attraktive områdene og på dyrket mark. Privatisering av strandsonen og bygging innenfor byfjellsgrensen fører til at innbyggerne mister denne unike tilgangen til disse områdene. Vi trenger en ny og annerledes byplanlegging.

SV vil:

- at Bergen tomteselskap skal bli en langsiktig, offentlig arealforvalter.
- reversere privatiseringen av den kommunale beredskapen. Bydrift må tilbake som kommunal etat.
- at kommunen planlegger helhetlig og etter føre var-prinsippet.
- tillate høyere hus der overordnede planer tilsier at kvaliteter som kollektivpunkt, værforhold, bokvalitet og sikt er ivare tatt. Høyhus må ikke planlegges i indre sentrum av Bergen.
- ha en demokratisk byutvikling, der byens innbyggere blir hørt og kan påvirke planlegging i alle faser av utbyggingsprosjekter.
- at barn og unges rettigheter står sentralt i all byutvikling.
- ha gatebruksplan med fokus på å gi areal tilbake til befolkningen i form av gode byrom, parselhager og trygg, støy- og forurensningsfri ferdsel.
- at brostein skal være det foretrukne veidekket i alle byområder i Bergen.
- ha en nærmiljøpott for etablering av byhager og parselhager.
- utarbeide en barnetråkkplan for å ivareta allerede etablerte snarveier og stier.
- tilrettelegge for å bygge snarveier til holdeplasser og knutepunkt.
- at gående og syklende skilles i størst mulig grad.
- ha et sammenhengende sykkelveinett i Bergen sentrum i tillegg til at lokale sykkelveier blir prioritert.
- etablere et sykkelkontor i Bergen med planleggingskapasitet, som skal involveres i all trafikkplanlegging. Sykkelveier skal alltid inkluderes i bybane- og veiplanlegging.
- at alle barn i kommunen trygt kan gå eller sykle til skolen.
- ha tiltak mot støy og lokal luftforurensning som setter hensynet til befolkningens helse først.
- at Bryggen blir bilfri.
- at det tilrettelegges for flere gågater i Bergen sentrum og i bydelene.

- etablere miljøgater i Øvregaten, Nye Sandviksvei og Sandviksveien.
- at Festplassen blir tilrettelagt for ulike aktiviteter for barn og voksne, med eksempelvis sjakk og lekeapparat
- verne matjord og strandsone.
- at det ved alle prosjekt der matjord blir tatt vekk, skal lages plan for å rydde ny matjord.
- at kommunen skal ha universell tilgjengelighet.
- ha hurtigfil for byggesaksbehandling for prosjekt som forholder seg til vedtatte overordnede planer
- legge til rette for økt kildesortering med tillegg av matavfall.
- legge til rette for flere gjenvinnings- og gjenbruksmottak.
- legge til rette for energisparing og passiv-hus.
- si nei til reklamefinansierte byromsmøbler, toaletter og bysykler.
- etablere kommunal bysykkelordning, ha byromsmøbler og toaletter fri for reklame.
- at lokale dyrevernorganisasjoner sikres bedre finansiering av sitt nyttige arbeid for både dyrenes og byens velferd.

Kollektivtransport og luftkvalitet

Den første bybanestrekningen fra Bergen sentrum til Nesttun og Lagunen er en realitet og en suksess. Bybanen skal være navet i vår kollektivsatsing. Et skinnegående, forutsigbart og køfritt transportalternativ til alle bydeler vil gi innbyggerne i kommunen muligheten til å gå fra bruk av privatbil til miljøvennlig transport. Bybanen mot Åsane må være en dagløsning med trase langs Bryggen. En dagløsning er lett tilgjengelig og vil gi et byutviklingsløft langs hele traseen. Det må startes planlegging av ekspresslinjer på bybanen så snart planlegging av linjene til bydelene nærmer seg mål. Utbygging av bybane tar tid, og i mellomtiden må vi få en kraftig utbygging av busstilbudet, som må ta unna både økning i folketallet og den nødvendige nedgangen i biltrafikken.

All planlegging må ha som forutsetning at privatbilbruken må reduseres kraftig. El-biler gir mindre lokal forurensning, men både vedlikehold av veier og bygging av el-biler fører til store klimautslipp, og el-bilbruk forårsaker like stor forurensning fra asfaltslitasje, og krever like mye veibygging og arealbruk som fossilbilen. Planlegging av transport i kommunen må derfor ha som fremste siktemål at de aller fleste bilbrukere blir syklist, fotgjengere eller kollektivbrukere. SV vil arbeide for en selvsagt rett for alle bergensere til å kunne puste i frisk luft.

Bruk av privatbil står for nesten 60 prosent av den totale luftforurensningen i Bergen. Hele Bergensdalen med tillegg av Loddefjord har så stor lokal luftforurensning at innbyggerne her er utsatt for stor helsefare. I tillegg resulterer privatbilen i stor støyforurensning som også gir dårlig bokvalitet for innbyggerne. I perioden juli til juni, 2013-2014, ble det registrert 143 623 biler hver dag gjennom alle bomstasjoner i Bergen. Siden 2007 har trafikken økt kraftig. Biltrafikk påfører innbyggerne forurenset luft året rundt. Helseeffektene fra luftforurensning er godt dokumentert. No₂ fører blant annet til økt hoste, bronkitt, mindre motstand mot infeksjoner og økt sykkelighet. Partikkelforurensning fra svevestøv øker risikoen for hoste, bronkitt og bihulebetennelse hos friske mennesker. For syke og utsatte grupper kan luftforurensningen få verre konsekvenser.

Havnen i Bergen bidrar også til vesentlig luftforurensning. Skip som ligger i havnen, bør betale ekstra havneavgift (miljøavgift) etter forurenser betaler-prinsippet. Avgiften må øremerkes til å finansiere elektrifisering av havnen. Fartøy som benytter seg av landstrøm, må ikke betale ekstra miljøavgift. Med elektrifisering av havnen, kan fjordabåten igjen bli en viktig del av kollektivtransporten rundt Bergen, og den bør være elektrisk.

SV mener at det ikke bør ta mer enn fire timer å ta tog mellom Bergen og Oslo.

Vi jobber for en utbedring av Bergensbanen, utbygging av Ringeriksbanen og dobbeltspor på flere av delstrekningene, særlig mellom Bergen og Voss. Lokaltog mellom Bergen og Arna må sees på som en del av det lokale kollektivsystemet. SV sier nei til en rullebane 2 og en potensiell dobling av flytrafikken ved Bergen Lufthavn Flesland. Dette vil gi skyhøye klimautslipp i tillegg til at store areal blir båndlagt og liggende i rød støysone.

Bergen må nå prioritere å bygge ut de kollektive transporttilbudene foran ytterligere satsing på veiutbygging. SV er imot enhver veiutbygging som resulterer i økt sentrumsrettet trafikk. Sammen med en massiv satsing på kollektivtransport, vil en restriktiv holdning til bruk av privatbil i form av køprising og redusert tilgang til parkeringsplasser, være nødvendig for å oppnå en høy kollektivandel. Køståing koster enorme summer for kollektivtransporten. Bergen må sikre køfri fremkommelighet for bussene.

Sykkel er den mest miljøvennlige transportformen i tillegg til at den gir stor helsegevinst. Bergen har bunnotering i forhold til tilrettelagt km med sykkelvei. Et gjennomgående og sammenhengende sykkelveinett med sykkelparkering i Bergen sentrum vil gi større muligheter for innbyggerne til å velge denne transportformen. For innbyggere i bydelene, må det i større grad i tillegg til lokale sykkelveier knyttet opp til skolevei, også satses på høyfarts sykkelveier som gir mulighet for å bruke sykkel også på lengre distanser.

SV vil:

- at Bergen får en luftkvalitet som ikke innebærer helserisiko for innbyggerne. Vi vil ha aktive luftmålere i Loddefjord, Åsane og på Nesttun.
- at kollektivtransporten, gående og syklende skal være hovedprioritet i all transportplanlegging
- ha køprising, med ekstra miljøavgift på dager med høy luftforurensning.
- at bybanestrekninger til alle bydeler planlegges og at det utarbeides og vedtas kommunedelplaner for alle bybanestrekninger med mål om at alle strekninger er tatt i bruk innen 2025.
- ha bybane til Åsane langs Bryggen, kombinert med ekspressbusser via Fløyfjellstunnelen.
- ha bybanetraseer til Haukeland, Fyllingsdalen, Laksevåg, Loddefjord og Straume (Sotra). Det må utredes alternativ trase via Laksevåg for bybanen til Loddefjord og Straume.
- utrede fase II for bybanen med hurtiglinjer etter at bybanen er bygget til alle bydeler.
- ha samtidig utbygging av bybanen til Åsane og Fyllingsdalen.
- at Bergen sentrum får et gjennomgående sykkelveinett.
- at det lages sykkelstunneler langs bybanen i Eidsvågstunnelen og langs bybanen gjennom Løvstakken.
- ha enhetstakst på lokaltog innenfor Bergen kommune.
- at lokaltog får egne sykkelvogner
- utvide trolleybusslinjen til Paradis, Sædalen og videre til Fyllingsdalen; samt til Laksevåg og Nesttun.
- ha kollektivfelt på alle innfartsårer som gir buss økt fremkommelighet. Bussen skal ikke hindres av bilkø.
- ha lyskryssprioritering for kollektivtransport.
- ha mål om nullutslipp fra buss innen 2020.
- at kollektivtilbud skal ha universell utforming.
- øke frekvensen på rutenettet til buss sammen med ekspressbusser fra bydelene til de store arbeidsplassene.
- si nei til rullebane 2 på Bergen Lufthavn Flesland.
- tilrettelegge for bildeleordning med faste plasser i bynære strøk.
- tilrettelegge for sykkelparkering, bildeling og ladepunkt ved boligprosjekt og næringsbygg.
- redusere parkeringsnormen for biler ved boligprosjekter og næringsbygg.

- at 2000 parkeringsplasser i Bergen sentrum frigjøres til andre formål. Det trengs i tillegg en plan for ytterligere reduksjon av parkeringsplasser i sentrum.
- arbeide for å innføre skatt eller avgift på næringsparkering, med mulighet til å utvide til å gjelde all parkering.
- styrke og utvide båtutene og arbeide for at disse blir elektrifisert.
- tilrettelegge for sikker, innendørs sykkelparkering, både i sentrum, ved kollektivknutepunkt og ved større arbeidsplasser.
- prioritere sikker innfartsparkering for sykkel foran innfartsparkering for bil.
- tilrettelegge for samkjøring.
- at ansvaret for kollektivtilbudet tilbakeføres til Bergen kommune, dersom fylkeskommunen øker prisen på tilbudet.
- at Skyss selv overtar driften av kollektivtransporten. SV er imot at kollektivtransporten drives av private selskaper.
- fjerne nattaksten.

6. Rikt og mangfoldig kulturliv

Offentlig kulturpolitikk handler om å sikre mangfold. Kulturpolitikken er avgjørende for et levende offentlig og kritisk ordskifte. Kulturpolitikken er en vesentlig del av demokratiet – av ytringsfriheten. SV står for en liberal kulturpolitikk. Vi vil bekjempe sensur og oppmuntre til kunst og kultur som utfordrer.

Bergen er en høyst levende kulturby. Kultur og kunst er en voksende bidragsyter som næring og sysselsetter i Bergen og skapes og utvikles av både profesjonelle, amatører og et deltakende publikum. Bergen SV vil at alle skal ha anledning til være en del av dette. Det må eksistere gode ungdomstilbud i alle bydeler. Ungdomskulturen er mangfoldig og nyskapende, og det må gis rom for en bredde i ungdommens kulturtilbud og kulturaktiviteter.

Bergen har en aktiv kommunal kulturpolitikk. Det er nødvendig for at det skal eksistere et bredt kunst- og kulturliv i byen og er noe Bergen SV støtter og vil videreutvikle.

SV vil:

- følge opp intensjonene i vedtatte kulturplaner med nødvendige bevilgninger.
- jobbe for å innføre prinsippet om at støtten til alle som er i kommunens kulturbudsjett skal økes med minimum pris- og lønnsvekst hvert år.
- jobbe for flere offentlige innkjøp, utsmykninger og oppdrag til kunstnere, og bidra til ordninger som sikrer markeder for kunst og kultur.
- at rytmisk musikk (pop, rock etc.), kor og korps sikres gode øvingslokaler.
- at kunstnere og kulturarbeidere sikres bedre og mer forutsigbare arbeidsvilkår gjennom flere arbeidsstipender og andre stipender.
- sikre en langvarig regional satsing på filmområdet.
- jobbe for flere lovlige graffiti vegger.
- styrke Bergen som friby for forfattere.
- støtte møteplasser mellom majoritets- og minoritetskulturer, som for eksempel Fargespill, BIKS, Frivillighetsentralene m.m.
- øke støtten til studentenes kulturhus Det Akademiske Kvarter.
- at grupper for uavhengig scenekunst skal oppleve Bergen som et attraktivt sted å skape og framføre nye produksjoner.
- sikre finansiering av Cornerteateret for fremtidig drift.

- at takstene i Bergen kulturskole reduseres, det innføres friplasser og at alle som ønsker det, får tilbud om plass.
- at eventuelle nasjonale kutt i den kulturelle skolesekken, bæremeisen og spaserstokken kompenseres lokalt.
- arrangere en skolerevykonkurranse for ungdoms- og videregående skoler i Bergen hvor vinneren får spille på en av de store scenene i Bergen.
- at det skal eksistere gode ungdomstilbud i alle bydeler.
- styrke bibliotekene som kunnskapsbaser og møteplasser, bygge nytt bibliotek i Indre Arna og Laksevåg.
- sikre bokbussen.
- at det skal bygges kommunale kulturhus i Åsane og Fyllingsdalen.
- at viktige kulturminner i byen sikres, for eksempel med brannsikring av alle eldre trehus og at steder som Almås Gård sikres som allemannseie for alle aldersgrupper.
- at Cinemateket gis bedre rammevilkår.
- ha reklamefritt kinotilbud for alle barn.
- tilbakeføre Bergen kino til ordinær kommunal drift.
- at kommersialiseringen av vårt felles offentlige rom stanses.
- sikre prinsippet om universell tilgjengelighet.
- at det blir Brannmuseum i gamle sentrum Brannstasjon.
- at kultur og underholdning ikke skal gå ut over dyrehelsen. SV vil hindre utleie av offentlig, kommunalt eide plasser til sirkus med eksotiske dyr.

Kulturminner

Bergen har en rik bygningshistorie, med bygninger fra middelalderen, unike trehus fra 1600- og 1700-tallet og mange flotte, nyere bygårder, småhus og villaer. Disse bygningene er byens ansikt og en viktig del av vårt felles miljø. Flere av byggene fra 1600-, 1700-tallet og små trehus er truet av generelt forfall og/eller utsatt for brann.

SV vil:

- at alle eldre trehus skal være tilstrekkelig brannsikret, og at brannvesenet skal sikres åpne og gode utrykningsveier.
- at det blir Brannmuseum i den gamle brannstasjonen i sentrum.
- at Kjødetomten på Nordnes blir regulert til kulturformål.
- gjenoppbygge Ekserserhuset.
- at Bergen Kommune med støtte fra staten skal opprette et selskap som overtar og pusser opp de verneverdige sjøbodene fra 1600- og 1700-tallet i Sandviken.
- at Almås gård blir en egen stiftelse.

7. En by i bevegelse

Friluftsliv

Friluftsliv omfatter alt fra den lille turen i nabolaget til lange fjellturer. Alle skal ha mulighet for friluftsliv. SV vil ha en friluftslivspolitik som bidrar til å redusere sosiale forskjeller. Grøntområder i og rundt byen må ivaretas slik at de er tilgjengelige for folk.

I tillegg til å være en verdi i seg selv, er friluftsliv viktig for folks fysiske og psykiske helse og trivsel. Friluftsliv øker også forståelsen for sammenhengen mellom mennesker og natur, og dermed for de store miljøutfordringene. SV vil at vi skal tilrettelegge for aktiviteter i naturen.

SV vil:

- at alle skal være sikret god tilgjengelighet til fjell, sjø og andre friluftsområder.
- styrke friluftsansjonene og friluftsrådernes arbeid.
- arbeide for at de offentlig eide friluftsområdene forvaltes slik at kvalitet ivaretas og de framstår som attraktive arenaer for allsidig aktivitet.
- ha byfjellsgeiter for å hindre gjengroing.
- prioritere gåing og sykling gjennom satsing på stier, turveier, gang- og sykkelveier.

Idrett

Et hovedmål for SV i idrettspolitikken er å gi alle muligheten til å være fysisk aktive gjennom et åpent, rimelig og tilgjengelig tilbud med lav terskel. Dette gjelder både det organiserte idrettstilbudet og muligheten for egenorganiserte aktiviteter. SV vil særlig arbeide for at barn og unge sikres gratis tilgang til idrettsaktiviteter.

I norsk idrett legges det ned et omfattende arbeid for å sikre folk i alle aldre gode idrettsopplevelser. Ikke minst bidrar et stort antall frivillige med en betydelig dugnadsinnsats. SV vil sikre idretten gode rammevilkår og gode fasiliteter, slik at denne innsatsen kan styrkes og videreutvikles. Vårt mål er et rikt og inkluderende idrettstilbud.

God breddeidrett og god toppidrett er avhengig av hverandre. SV vil legge til rette for at både bredde- og mosjonsidrett, konkurranse- og eliteidrett får utvikle seg på egne vilkår og på utøvernes ulike premisser og ulike ambisjonsnivå.

SV vil:

- sikre gode vilkår for idretten på alle plan – fra barneidrett og friluftsliv til toppidrett.
- at flere idrettsanlegg er tilgjengelig for alle og gir flere mulighet til fysisk aktivitet til en billig penge.
- ruste opp eksisterende idrettsanlegg og bygge et nytt i Sædalen.
- at det gis støtte til anlegg som gir mulighet for uorganisert fysisk aktivitet utenom dyre, kommersielle tilbud, slik som åpne flerbrukshaller, ballbinger, FYSAK og liknende.
- at tilbudet av gratis idrettsaktiviteter for barn og unge økes.
- bygge ishall i Åsane.
- stoppe nedlegging av svømmebasseng i bydelene.
- ha idrettsanlegg alle har råd til å bruke, inkludert ADO arena.

8. Folkemakt mot byrådsmakt

Nærmest all lokal politisk makt i Bergen er samlet hos noen få heldagspolitikere på Rådhuset. Vedtak blir fattet bak lukkede dører i byrådet og viktige saker for innbyggerne i Bergen blir ikke diskutert før etter at saken er avgjort. I Bergen svekkes folkestyret av manglende lokal debatt og at den politiske makten er samlet på svært få hender. Samtidig har kommersialisering og privatisering av kommunale tjenester ført til at fellesskapet mister innsyn og kontroll. Privatisering svekker demokratiet.

SV vil styrke folkemakten i Bergen. Vi vil ha mer demokrati i kommunen. Bergen SV vil ha prøveordning med innføring av stemmerett for 16-åringer. Byrådsordningen er udemokratisk og må avvikles. De viktige beslutningene for byen må fattes av folkevalgte i bystyret, ikke av syv personer i byrådet. I store saker må innbyggerne spørres hva de mener gjennom lokale folkeavstemninger. SV vil også rekommunalisere privatiserte og konkurranseutsatte tjenester for å sikre folkevalgt kontroll over tjenestene til byens innbyggere.

Lokaldemokratiet må styrkes gjennom innføring av bydelsdemokrati, der innbyggerne i bydelen selv kan velge sine representanter. SV vil styrke muligheten for å påvirke beslutninger gjennom å varsle innbyggerne om saker som angår deres nærmiljø, via e-post eller sms. I tillegg bør innbyggerne selv få avgjøre deler av pengebruken i sitt nærmiljø gjennom deltakende budsjettering. Slik vil SV ta makt fra byrådet i Bergen og gi den tilbake til innbyggerne.

SV vil:

- utvikle byparlamentarismen som styringsmodell i Bergen.
- innføre bydelsdemokrati med direkte valg i alle bydeler.
- prøve ut deltakende budsjettering.
- varsle innbyggerne via e-post eller sms om saker som angår dem.
- arrangere allmøter om planer i nærmiljøet.
- bruke lokale folkeavstemninger i viktige politiske spørsmål i kommunen.
- støtte prøveordning med innføring av stemmerett for 16-åringene.
- stanse konkurranseutsettingen og reversere privatiseringen av blant annet pleie- og omsorgstjenesten, barnehager, skoler og barnevern.

Ja til Bergen – nei til kommunesammenslåing

Bergen har over 270 000 innbyggere og er en kommune i vekst. Hvis Bergen blir enda større gjennom kommunesammenslåing, er det stor fare for at innbyggernes innflytelse over politikken svekkes enda mer; det blir lengre fra folk til makten. Den blåblå regjeringen vil tvinge kommuner til å slå seg sammen. Et større angrep på det lokale folkestyret er knapt mulig å gjennomføre.

SV mener at Bergen er stor nok. Vi vil samarbeide med omegnskommunene uten å erobre dem. Kommunesammenslåinger bør ikke skje uten folkelig støtte. Derfor vil SV kreve folkeavstemninger i begge/alle involverte kommuner der sammenslåinger blir foreslått.

Bergen er en by – ikke et fylke. Sånn bør det fortsatt være. Et regionalt folkevalgt nivå på Vestlandet uten Bergen er meningsløst. Samtidig er Bergen avhengig av et sterkt regionalt nivå for samordning i vest og mot sentralmakten i øst. Bergen gjør seg best som sterk by i solidarisk allianse med resten av Vestlandet.

SV vil:

- gå imot kommunesammenslåinger som ikke har støtte i Bergens befolkning gjennom folkeavstemning.
- opprettholde og styrke et regionalt folkevalgt nivå som Bergen er en del av.
- inngå forpliktende samarbeid med omegnskommunene om arealplanlegging og transport.

9. Solidarisk by

Bergen har alltid vært en internasjonal by. Vår globale sammenveving via kapital- og varestrømmer gir oss også muligheter til å påvirke og forbedre forholdene andre steder i verden. Det finnes i dag en bevegelse for mer rettferdig handel både med varer, tjenester og kapital. Staten og norske kommuner kan støtte og være en del av denne bevegelsen. Dette kan gjøres ved å praktisere regler for innkjøp, foreta investeringer som krever bedre lønns- og arbeidsforhold, og ikke støtte virksomheter som er involvert i krig og okkupasjon.

Verden er mer enn varer, tjenester og kapital. Bergen har derfor vennskapsbyer flere steder i verden. Flere av disse sambandene er sovende, og følges kun i liten grad opp av kommunen.

SV mener Bergen skal være en raus og varm by. Byen består av et mangfold av nasjonaliteter og kulturer, og SV vil at Bergen også i framtiden skal være et bevis på at migrasjon skaper innovasjon - en by rikere på kultur og forståelse.

Bergen må som landets nest største bykommune ta sitt ansvar for å bosette og inkludere flere flyktninger i Norge.

Byen må jobbe for å få tilbake status som Fairtrade-by, som Høyre/Frp-byrådet sørget for at byen mistet. Kommunen skal ha en aktiv rolle i arbeidet for en mer rettferdig handel slik at de påvirker vareutvalg og handlevaner i byen.

SV vil:

- at Bergen kommune er mer aktiv i forhold til samarbeids- og vennskapsbyene vi allerede har, samt at vi utvikler samarbeid med nye steder.
- at Bergen tar imot flere flyktninger. Kommunen skal henvende seg til regjeringen og be om å få ta ansvar for betydelig flere mennesker som lider nød. Disse skal følges opp av den offentlige helsetjenesten fra første dag.
- ha en generell etikkplan for offentlige innkjøp av varer og tjenester. Bergen kommune skal stille krav til at ILOs kjernekonvensjoner, FNs menneskerettigheter, hensyn til miljøvennlig og rettferdig handel samt en klar skatteparadisboikott følges opp.
- jobbe for at kommunen støtter opp om BDS-konseptet (Boikott, deinvestering og sanksjoner) som omfatter Israel.
- at Bergen kommune har anledning til å boikotte varer fra okkuperte områder og nekte å investere i disse.
- at kommunen igjen skal bli en Fairtrade-by.
- at kommunen har vennskapsby i Palestina.